

ULUSLARARASI GÖÇÜN İŞGÜCÜ PİYASASINDAKİ ÜCRET DÜZEYİ ÜZERİNE ETKİLERİ: BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Taner GÜNEY

Öğr.Grv., Dumlupınar Üniversitesi Emet MYO

Güner TUNCER

Arş. Grv., Dumlupınar Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü

Ramazan KILIÇ

Doç.Dr., Dumlupınar Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü

ÖZET: Bu çalışmanın amacı, uluslararası göçün ücret düzeyi üzerindeki etkilerini literatürde yer alan çalışmalar yardımıyla ortaya koymaktır. Bu amaçla, çalışmada öncelikle uluslararası göç ve ücret dengesine ilişkin teorik yaklaşımlar sunulmuştur. Daha sonra uluslararası göçün ücret düzeyi üzerindeki etkileri bu yönde yapılan ampirik çalışmalar yardımıyla incelenmiştir. Yapılan çalışmalara göre, uluslararası göç, göç veren ülkelerde ücret düzeyinin yükselmesine neden olurken, göç alan ülkelerde milli geliri ve ülke refahını arttırmakta, çevre kirliliği ve yerli işgücü işsizliğinin genişlemesine sebep olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası göç, ücret düzeyi, işgücü arzı, işgücü talebi, refah

THE EFFECTS OF INTERNATIONAL MIGRATION ON WAGE LEVEL IN LABOR MARKET: A LITERATURE STUDY

ABSTRACT: The purpose of this paper is to reveal the effects of international migration on wage levels, with the help of studies in the literature. For this purpose, theoretical approaches are presented about the balance of international migration and wages at first. Then the effects of international migration on the wage level are examined with the help of the empirical studies which in this direction. According to recent studies, international migration increases national income and welfare, expands pollution and unemployment of domestic labor force in the immigrant countries while causes increase of wage level in the emigrant countries.

Keywords: International migration, wage level, labor supply, labor demand, the welfare

GİRİŞ

Uluslararası göç, daha iyi bir yaşam sürmek isteyen insanların, görece fakir olan ülkelere ayrılarak daha zengin olan ülkelere yerleşmesidir. On dokuzuncu yüzyılın sonundan yirminci yüzyılın başlarına kadar dünyada büyük miktardaki göç hareketi görülmüştür. Bu dönemde, uluslararası pazarların birleşmesi sonucu, ülkeler arasındaki faktör fiyatlarının farklılaştığı görülmüş ve bu nedenle, emek gücü görece fakir olan ülkeleri terk ederek daha zengin ülkelere yönelmiştir. Yirminci yüzyılda yaşanan uluslararası savaşlar ise, ülkeleri göçe karşı önlemler almaya zorlamış, bu önlemler uluslararası ticaretin de azalmasına neden olmuştur.

Günümüzde göç her zamankinden daha fazla global bir konu haline gelmiştir (Basu, 2004). Her sene iş imkânı arayan, yüksek ücretle çalışmak isteyen, kendisi ve çocukları için iyi eğitim fırsatları arayan, şiddetten ve kısıtlanmışlıktan kaçan milyonlarca insan uluslararası sınırlardan geçmektedir. Geçmişte büyük oranda göç alan ülkelerde göç eden nüfus artarak devam etmektedir (Chandra, 2000; Iregui, 2005). Neredeyse her bir büyük kent göç eden insanların milliyetiyle anılmaktadır. Frankfurt'ta Türkler, Vancouver'de Çinliler, Marsilya ve Paris'te Cezayirli, Londra, Dubai, Abu Dabi ve Kuveyt'te Hintliler, New York'ta Rus Yahudiler ve Tokyo'da İranlılar bunlara örnek olarak gösterilebilir. Günümüzde yüz milyondan fazla insan doğdukları ülke dışında yaşamaktadır. Endüstrileşmiş toplumlarda vatandaş olmayanların toplam nüfusa oranı %5 civarındadır. Bu oran ABD ve Almanya'da % 8,5, Kanada'da % 15'ten fazladır (Weiner, 1996). Avrupa birliğinde ise serbest dolaşıma sahip emek miktarı 370 milyondur. Yapılan müzakereler sonucunda bu miktara 100 milyon kişinin daha eklenmesi beklenmektedir. Almanya Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü, Avrupa Birliği'nin doğuya doğru genişlemesi

durumunda 150 bin ile 335 bin arasında çalışanın, Avrupa Birliği ülkelerine göç edeceğini gerçek değere yakın bir biçimde tahmin etmiştir (Thum, 2004: 425).

OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)'nün hazırladığı International Migration Outlook (2011) raporuna göre, 2009 yılında uluslararası göç yüzde 7 oranında düşerken, bir önceki yılın verilerinde daha da büyük bir düşüş yaşanmıştır. Rapora göre, küresel mali kriz uluslararası göç oranlarını da etkilemiş durumdadır. Buna göre, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da yaşanan iç savaşlar son dönemde uluslararası göçü tetiklemiş olmasına rağmen, dünya ölçeğinde, göçle ilgili son veriler düşüş eğilimindedir, bunun nedeni de küresel mali krizdir. Aynı rapora göre uluslararası göçün yarısı Çin ve Hindistan başta olmak üzere artık yeni gelişen ekonomilerde görülmektedir. Rapordaki diğer verilere göre geçici işçi göçü 2009'da yüzde 17 düşmüş, Latin Amerika'dan ABD'ye kaçak girişler azalmıştır. Ancak bununla birlikte Amerika, Kanada ve Avustralya'ya yasal göç oranında artış kaydedilmiştir. Raporda vurgulanan bir başka sonuç da Arap Baharı'nın etkisidir. Arap Baharı İtalya ve Fransa'ya olan göçü arttırırken, Afrika ülkeleri içinde de artan miktarda göçün yaşanmasına neden olmaktadır.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'nin hazırladığı World Migration Report (2011) raporuna göre global ekonomik krizin etkisine rağmen dünya genelinde uluslararası net göç oranı 2010 yılında azalmamıştır. Göçmenler ABD gibi ekonomik krizin etkisinde olan gelişmiş ülkelere göç etmeye devam etmişlerdir. Fakat bu ülkelere göç edenlerin miktarı az olsa azalmıştır. Örneğin ABD'de 2009 yılındaki göç miktarı 1,13 milyondan 2010'da 1,04 milyona; İngiltere'de 505 binden 470 bine; İspanya'da 692 binden 469 bine; İsveç'te 83 binden 79 bine ve Yeni Zelanda'da 63 binden 57 bine düşmüştür. Rapora göre 2010 yılında dünya genelinde uluslararası göç miktarı 214 milyon kişi olarak tahmin edilmiştir. Aynı rapora göre ülke içi göç miktarı ise 740 milyon kişi olarak tahmin edilmiştir.

Uluslararası göçün sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik açıdan neden olduğu sonuçlar, sebepleri, yararları ve maliyetleri birçok bilimsel çalışmaya konu olmuştur. Ekonomik açıdan göçü ele alan çalışmalardan bir kısmı, göç alan ve veren ülkeler için, göçün ekonomik değişkenleri olumlu etkilediği yönünde iyimser düşüncelere yer verirken, bir kısım çalışmalarda ise; kötümser düşünceler yani göçün ekonomik değişkenleri olumsuz etkilediği fikri öne çıkmaktadır. Bu görüş ayrılığına örnek olarak, ekonomik kalkınma ve göç ilişkisi verilebilir (Papademetriou and Martin, 1991). Diğer yandan kalkınmış ülkelerdeki her ekonomik büyüme, bu ülkelere iş umuduyla gelecek insan sayısının ve sermaye akışının artmasına neden olabilecektir. Sermaye girişi üretim faktörlerinin talebini artırarak ülkenin faktör piyasası üzerinde pozitif veya negatif yönlü bir etkiye neden olacaktır. Emeğin daha yüksek gelir ve yaşam düzeyi için göç etmesi de, benzer şekilde, emek arzını arttırarak gittiği ülkedeki emek piyasasını etkileyecektir (Gerschenkron, 1962). Göç veren ülkelerde ise göç nedeniyle ücret düzeyi yükselirken, işsizlik oranı yerli işgücü için düşecektir. Bu çalışmada, uluslararası göç ve ücret düzeyine ilişkin teorik yaklaşımlar ve göçlerin ücret düzeyi üzerindeki etkileri literatür temelinde incelenmektedir.

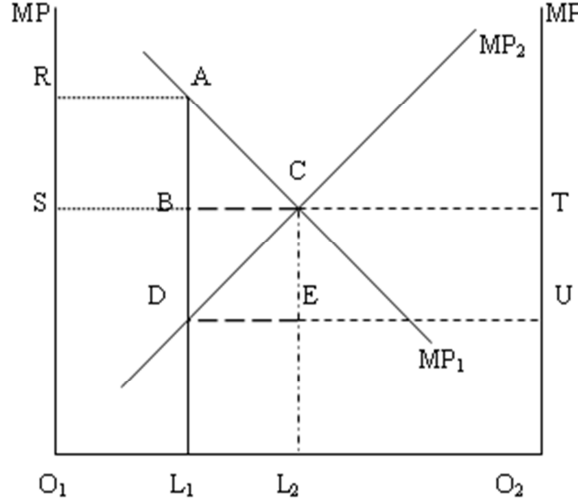
Uluslararası Göç ve Ücret Düzeyine İlişkin Teorik Yaklaşımlar

Neoklasik teori uluslararası göçle ilişkin teoriler arasında en çok ilgi duyulan en eski teoridir (Lewis, 1954). Bu teoride uluslararası göçlerin hem göç veren hem de göç alan ülkelerde ücret düzeyi üzerinde etkili olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur (Bhagwati vd., 1998; Blancflower and Shadforth, 2009). İki ülke arasındaki göçün ücret düzeyi üzerindeki etkisini açıklamak için Şekil 1 kullanılmıştır. Şekle göre O_1 O_2 toplam göçü gösterirken, L_1O_1 ülke 1'den gelen göç miktarını, L_1O_2 ülke 2'den gelen göç miktarını göstermektedir. Emeğe marjinal ürününün değeri ödenmekte ve işgücü dışındaki üretim faktörleri hareketsizdir. MP_1 eğrisi ülke 1'den gelen emeğin marjinal ürününü göstermektedir. MP_2 ise ülke 2'den gelen emeğin marjinal ürününü göstermektedir. Eğrilerin altında kalan alan her bir ülkedeki toplam çıktı miktarını göstermektedir. Emek iki ülke arasında eşit dağılmadığı için ülke 1'deki emeğin marjinal ürünü ülke 2'dekine göre daha yüksektir. Göç ile ilgili kısıtlamalar kaldırılmış olsaydı L_1L_2 arasındaki çalışanlar ücret düzeyi C noktasındaki ücrete ulaşana kadar göç edeceklerdir. Bu durumda bu göçten kaynaklanan toplam kazanım ACD alanı kadar olacaktır. Göç edenlerin kazanımı BCED alanı kadar, göç alan ülkenin kazanımı ise ABC alanı kadar olacaktır.

Ülkelerin kazanç ve kayıpları için kendi çalışanlarının kazanç ve kayıplarına bakılmamaktadır. Örneğin herhangi bir ülkenin kazanç alanı, göç alması sonucu ücretin AB kadar düşmesiyle, yerli çalışanların uğradıkları RABS alanı kadar kayba eşittir. Herhangi bir ülkenin kayıp alanı ise, göç vermesi nedeniyle ücretlerin AB kadar yükselmesi sonucu, yerli çalışanların kazançları olan CEUT alanına eşittir. Böylece göç alan ülkedeki yerli çalışanların kaybı, göç veren ülkedeki yerli çalışanların kazancı olmaktadır. Açıkçası ülke 1'deki diğer faktörlerin üretim kazancı RACS ve ülke 2'deki diğer faktörlerin üretim kaybı CDUT alanıdır. Göç alan ülke bu durumdan fayda sağladığına göre niçin göçü engellemeye çalışmaktadır? Bunun önemli nedeni ABC ve RABS alanlarının karşılaştırılmasıyla ortaya

çıkacaktır. O_1L_1 mesafesi olan yerli çalışanlar göreceli olarak göç miktarı olan L_1L_2 mesafesinden geniştir ve bu nedenle RABS alanı ABC alanından çok büyük olmalıdır. Yerli kazançların kaybı böylece ülkenin toplam kazancından çoktur. Bu durumda kazançlı çıkacak olanlar diğer faktör sahipleri özellikle de sermaye sahipleri olacaktır. Yani göç alan ülkede emekten sermaye doğru bir gelir aktarımı olmakta ve bu aktarım gizlenmiş olmaktadır.

Şekil 1: Uluslararası Göç İçin Bir Model

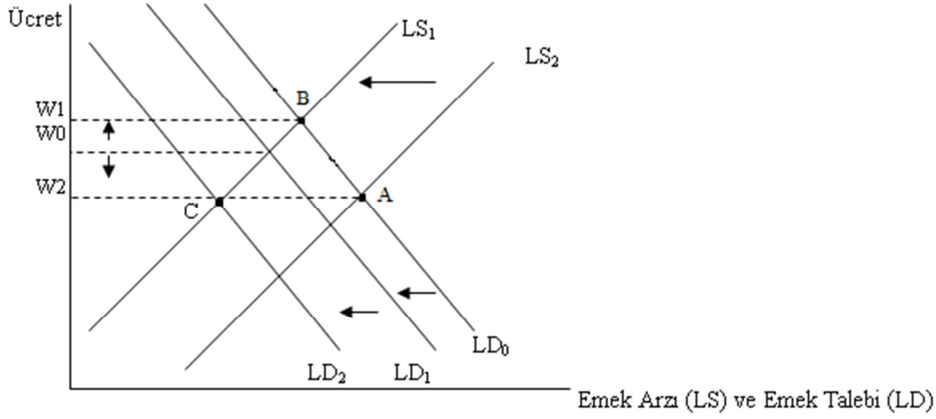

Kaynak: Bhagwati,1998

Taylor vd. (1996), uluslararası göçler ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada göçlerin ücretler üzerindeki etkisini neoklasik bir modelle incelemiştir. Çalışmaya göre, göç alan ülkedeki ücretler göç veren ülkedeki ücret seviyesine inene kadar iki ülke arasındaki göç akışı devam edecektir. Bu bakış açısına göre göç, terk ettiği ülkede ciddi ekonomik sonuçlar doğuracak ve emek arzının kısa dönem etkisini azaltacaktır. Uzun dönemde ise teknolojinin gelişmesi ile üretim bileşimi değişecek ve emeğin uzun dönem maliyeti artacaktır.

Neoklasik yaklaşıma göre, göç veren ülkede uluslararası göç sonucu ücretler yükselecektir. Yüksek ücretler, sırayla, emek tasarruflu teknolojik değişimi azaltacak, uzun dönemde ise mal üretiminde kullanılan emek miktarının azalmasına neden olacaktır. Bu değişim Şekil 2'de gösterilmiştir. Göç veren ülkedeki emek talebinin sola kaydığı durumun gösterildiği şekilde, uluslararası göçten kaynaklanan üretim, ücretler ve kar düzeyi etkileri incelenmiştir. Eğer işçi göçü sermayenin uluslararası hareketliliği ile birlikte değişiyorsa, makro düzeyli modellerde öngörüldüğü gibi, hem göç veren hem de sermaye ihraç eden bir ülkede emek talebi ve onunla birlikte emek arzı sola kayacaktır. Bu durumda ücret dengesi A noktasından B noktasına kayacak ve göç etmeyen işçiler için ücret düzeyi yükselecektir. Fakat firma için emek maliyeti artacağı için emek talebi bir kez daha azalarak LD_2 konumuna gelecektir. Böylece yeni ücret dengesi C noktasında sağlanacaktır. Bu denge noktasında ücretler daha düşük ve üretim bileşiminde emeğin katkısı sermayeye göre daha az olacaktır.

Şekil 2: Göç Veren Bir Ülkede Ücret Dengesi

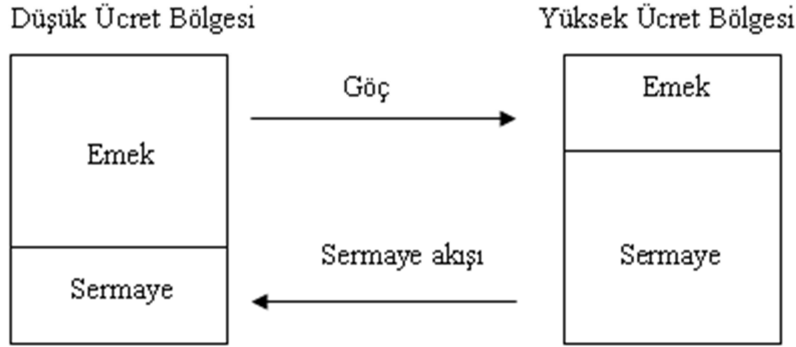

Kaynak: Taylor vd.,1996

Neoklasik teoriye göre emek, ücret düzeyi daha yüksek bir ülkeye göç etmek isterken, sermaye hareketliliği ücret düzeyi yüksek olan ülkeden ücret düzeyi düşük olan ülkeye doğru olacaktır. Bu hareketlilik Öberg (1995)'in anlatımıyla Şekil 3'te gösterilmiştir. Şekle göre, ilk hareketlilik düşük vasıflı emeğin ücret düzeyi düşük olan ülkeden ücret düzeyi yüksek olan ülkeye geçmesiyle başlayacaktır. İkinci hareketlilik ise, yüksek ücret düzeyine sahip ülkedeki sermayenin düşük ücretli ülkeye geçmesiyle oluşacaktır. Bu endüstriyel sermaye esasında emek yoğun üretim yapan sermayedir ve yüksek vasıflı emek göçü ile birlikte hareket edecektir.

44

Şekil 3: Neoklasik Açından Genel Denge Mekanizması

Kaynak: Öberg, 1995:2

Öberg (1995)'e göre hem işgücü göçü hem de sermaye akışı sıfır değerine ulaşıncaya kadar devam edecek ve her iki üretim faktörü akışı sıfır değerini aldığı anda yeni bir dengeye ulaşılmış olacaktır. Bu bakış açısına göre net uluslararası işgücü göçü geçici bir durumdur. Bu nedenle, işgücü göçünün sebep olduğu sonuçlar da geçici olmaktadır.

Son yıllarda "emek göçünün yeni ekonomisi" teorisi, neoklasik yaklaşımın varsayımlarına ve sonuçlarına tepki olarak ortaya çıkmıştır (Stark and Bloom, 1985). Bu yeni yaklaşımın önemli bir farklılığı göçü sadece yalnızlaşmış bireylerin verdiği bir karar olarak kabul etmemesidir. Göç kararı gelirini arttırmanın yanı sıra risk almasını da seven birbiriyle ilişkili bir yığın bireyin piyasa başarısızlığının neden olduğu kısıtlamalardan kaçınmak için verdiği bir karardır (Stark and Levhari, 1982; Stark, 1984). Bireyler gibi hane halkı da ekonomik durumlarını düzeltmek ve sahip oldukları riskleri en aza indirmek için kaynaklarını verimli şekilde dağıtmayı düşünen bir aile işgücü topluluğudur. Bu topluluktan bazı bireyler yerel ekonomide çalışabilir durumdayken, diğer bireyler kendi ülkelerinin ücret ve istihdam koşullarına benzemeyen yabancı bir ülkede iş arıyor olabilirler. Bu durumda, eğer yabancı ülke koşulları kendi ülkelerinin koşullarından daha kötü ise aile bireyleri onların yabancı bir ülkede çalışmasını istemeyecektir (Katz and Stark, 1986). O halde emek göçünün yeni ekonomisi teorisine göre aileler, hane halkı veya başka bir

biçimde tanımlanan üretim ve tüketim grupları özerk bireylerden oluşmamaktadır. Bu nedenle sadece ülkeler arasındaki ücret farklılığı uluslararası göçün gerçekleşmesi için geçerli değildir (Lauby and Stark, 1988).

Emek göçünün yeni ekonomisi teorisine göre, uluslararası göç ve yerel istihdam veya yerel üretim birbirlerini dışlayan olgular değildir. Çünkü hane halkının göçe ve yerel iş olanaklarına başvurma isteği arasında güçlü bir bağ vardır. Yerel çalışma koşulları ve ücret düzeyi hane halkı için tatmin edici düzeyde ise bireyler uluslararası göçe başvurmak yerine kendi ülkelerinde çalışmayı tercih edecek ve böylece göç miktarı azalacaktır. Bu nedenle uluslararası göçün sona ermesi için ülkeler arasındaki ücretlerin eşitlenmesi gerekli değildir. Aksine hane halkı davranışları nedeniyle uluslararası göçün azalması veya çoğalması piyasalardaki başarısızlığın devam etmesine neden olabilir. Bu başarısızlık nedeniyle de gelir dağılımının farklı bölgelerinde bulunan hane halkları için, uluslararası göç aynı oranda gelir elde edilmesini sağlamayabilir. Sonuç olarak uluslararası göç neoklasik teorisinin savunduğu biçimde sonuçları belli ve geçici bir olgu değil daha karmaşık ve sonuçlarının kesin olarak kestirilmesi daha güç bir olgudur (Massey vd., 1993).

Uluslararası göç ile ilgili diğer bir teori “ikili işgücü piyasası” yaklaşımıdır. Bu yaklaşım işgücü piyasasını birincil ve ikincil düzey olarak ikiye ayırmaktadır. Birincil düzey işgücü piyasasında sermaye yoğun üretim biçimi yaygın iken, ikincil düzey işgücü piyasasında emek yoğun üretim yapılmaktadır. Birincil düzeydeki ileri teknoloji ürünleri ile çalışmayı bilen yetenekli işgücünün sosyal statüsü, gelir düzeyi ve istihdam koşulları ikincil düzeyde çalışan işgücünden daha iyidir. Bu nedenle işgücü piyasasında düşük ücretli işler genelde ikincil düzey işgücü piyasası için geçerlidir. Bu varsayımlara göre modern endüstriyel toplumlara diğer ülkelerden göç eden insanların talip olduğu işler ve bu ülkelerin yabancı ülkelere göç almaya istekli olmasının nedeni düşük ücretli işlerdir. Çünkü yetenekli yerli işgücü üst düzey işleri yapmayı ve daha iyi koşullarda çalışmayı düşündüğü için alt düzeyli işlere rağbet göstermemektedir. Bu nedenle alt düzeyli işlerde işgücü kıtlığı yaşanmaktadır. Bu kıtlığın giderilmesi için göçe ihtiyaç vardır (Piore, 1979).

İkili işgücü piyasası yaklaşımına göre modern endüstriyel toplumlar uluslararası göçün başlamasına neden olan önemli bir etkidir. Bu nedenle uluslararası göç endüstriyel toplumun işçileri yerine işe alınan veya bu işçiler adına devlet tarafından işe yerleştirilen yabancı işçi miktarıdır. O halde, ekonomik yapının sürdürülmesi için talep edilen uluslararası göç, ülkeler arasındaki ücret farklılığından kaynaklanan bir olgu olarak tanımlanamaz. Diğer yandan işverenler yerli işçilerden daha düşük ücretle çalışmaya istekli yabancı işçileri çalıştırmayı tabii ki isteyeceklerdir. Düşük ücretli işçilerin işverenler tarafından işe alınması endüstriyel toplumlarda herhangi bir olumsuzluğa neden olmayacaktır. Çünkü düşük ücretli işgücü göçü alan toplumlarda ekonomik yapının sürdürülmesi, sosyal ve kurumsal düzenin işleyebilmesi için uluslararası göçe ihtiyaç vardır. Modern toplum hükümetleri de ekonomik gelişmenin artırılması, işgücü talebinin karşılanması ve karşılanan bu talebin etkisiyle ekonomik organizasyonlarda büyük çapta gelişme sağlanması için işgücü ücretleri ve istihdam oranlarında küçük çaplı değişiklikler yapılabilir. Sonuç olarak ikili işgücü piyasası teorisi uluslararası göçe yaklaşım açısından neoklasik teoriyle çatışma içinde değildir. Sadece tanımlamada farklılaşmaktadır (Massey vd., 1993).

Uluslararası göçle ilgili diğer bir yaklaşım “Dünya Sistemleri Teorisi”dir. Bu teorisinin önderlerinden olan Wallerstein (1974)’e göre uluslararası göçün temelinde ulusal ekonomilerin birbirinden ayrışması değil 18.yy birlikte dünya ekonomisinin yapısal olarak kalkınması ve genişlemesi yatmaktadır. 18.yy birlikte dünya ekonomisinde kapitalist ülkelerin ortaya çıkması, kapitalist olmayan ülkeleri bu ülkelere gidecek hareketli bir nüfus oluşturmaya itmiştir. Daha yüksek kar ve büyümeyi hedefleyen kapitalist firma ve yöneticiler de bu fırsatı değerlendirerek fakir ülkelerin işgücünü, yer altı zenginliklerini ve tüketici piyasalarını kullanmaya başlamışlardır (Portes and Walton, 1981). Geçmişte bu piyasa kullanımını fakir ülkeleri ekonomik karları doğrultusunda yöneten sömürgeci rejimler yapmaktaydı. Bugün ise aynı işi kapitalist toplumun bir parçası olan elitlerin yönettiği neosömürgeci hükümetler ve çokuluslu şirketler ile onlara ülke kaynaklarını sunan yerel birimler yapmaktadır (Castells, 1989).

Dünya sistemleri teorisine göre uluslararası göç, kapitalist kalkınmanın neden olduğu yağmalama ve bozulmanın önlenemez bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Kapitalizm Batı Avrupa’dan başlayarak Kuzey Amerika, Okyanusya ve Japonya’ya nüfuz etmiş, insan nüfusunun artması ile giderek dünyanın daha büyük bölümüne yayılarak dünya piyasa ekonomisinin birleşmesini sağlamıştır. Ülkelerin işgücü, arazileri ve yer altı kaynakları piyasaların kontrolü ve etkisi altına girmesi nedeniyle göçler kaçınılmaz hale gelmiş ve bazıları sürekli ülke değiştirmek zorunda kalmıştır (Massey, 1989). Dünya piyasaları teorisi için göç global piyasaların politik ve ekonomik yönden genişlemesini takip

etmektedir. Bu nedenle ülkeler arasındaki ücret farklılıklarından ziyade global ekonomideki kapitalist ülkeler ile kapitalist olmayan ülkelerin oluşturduğu piyasa dinamiklerine göre hareket etmektedir (Massey vd., 1993).

Keynesyen teori neoklasik teoriyi uluslararası göç konusunda eleştiren bir yaklaşımdır. Keynesyen teoriye göre uluslararası göç sadece reel ücretlerin değil aynı zamanda nominal ücretlerin de bir fonksiyonudur. Neoklasik teoriden ayrılan bu temel düşünce nedeniyle Keynesyen yaklaşımda paranın ekonomi üzerindeki etkisi neoklasik teoriden farklıdır. Neoklasik teoride para sadece bir değişim aracıdır. Keynesyen teoriye göre ise para sadece değişim aracı değil aynı zamanda bir tasarruf aracıdır. Paranın bu fonksiyonu nedeniyle bireyler nominal ücret düzeyi yüksek olan ülkelere göç etmek istemektedirler. Ayrıca yeniden göç etmek isteyenler veya ülkelerindeki yakınlarına döviz gönderenler sayesinde nominal ücretler reel ücretlere göre göç üzerinde daha etkili olmaktadır. Dolayısıyla neoklasik teoride öne sürüldüğü gibi uluslararası göç sonucu bir ücret dengesinin oluşması söz konusu olmayabilir. Reel ücretlerin aksine nominal ücretlerin farklılığı ülkeler arasındaki göç ve denge ücret düzeyinin oluşmasına daha çok yardım edecektir (Jennissen, 2005).

Uluslararası Göçün Ücret Düzeyi Üzerine Etkileri: Literatür İncelemesi

Uluslararası göçün ekonomideki diğer etkileri gibi emek piyasası üzerindeki etkileri de araştırmacılar tarafından merak edilen konulardan biridir. Bu konudaki çalışmaların büyük bir kısmı göçlerin ABD ekonomisinde ücretler üzerindeki etkisini incelemeye dönüktür. Diğer ülkelerle ilgili çalışmalar daha çok iç göçle ilgilidir ve 2000’li yıllardan sonra artmaya başlamıştır (Card, 2005). Bu nedenle bu çalışmada daha çok ABD’deki ücretler ve uluslararası göç ilişkisini incelenmiştir.

Borjas (2003), ulusal işgücü piyasasını işgücünün eğitim düzeyi ve işgücünün piyasadaki deneyimi açısından tanımlar. 1960-2000 yıllarını dahil ettiği analizinde ABD’ye göç eden eğitilmiş işgücü arzının ücretlerdeki küçük yükselişe rağmen arttığını tespit etmiştir. Bu artış eğitim düzeyi veya iş tecrübesi açısından incelendiğinde de devam etmektedir. Göçlerden negatif yönlü etkilenen kesim düşük yetenekli yerli çalışanlardır. Bu bakış açısına göre diğer işgücü piyasası şokları ile birlikte uluslararası göç, tıpkı teknolojik gelişme gibi, düşük yetenekli yerli çalışanların işsiz kalmasına neden olmaktadır. İşgücü piyasası şoklarının incelendiği durumda ücret düzeyinin uluslararası göçler nedeniyle değiştiğini söylemek için yeterli kanıt yoktur. Bu çalışmaya benzer bir yaklaşımla Aydemir ve Borjas (2007) Kanada ekonomisinde ücret ve göç ilişkisini araştırmıştır. Yazarlar göçün ücretler üzerindeki etkisine ilişkin karşılaştırılabilir sonuçlara ulaşmıştır. Kanada’ya göç edenlerin beceri düzeyi üst seviyelere çıktıkça göç ile ücret düzeyi arasında, ülkedeki eğitilmiş ve deneyimli birimler için, negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca eğitim düzeyi daha yüksek yerli bireyler bu negatif yönlü ücret etkisinden en fazla etkilenen kesimdir. Kanada ve ABD üretim teknolojisi açısından birbirine çok benzediği için, göçlerin ücret düzeyi üzerindeki etkisinin, yaşanacak herhangi bir teknoloji şoku nedeniyle, iki ülke içinde benzer sonuçlar vereceğini söylemek zordur. Çünkü herhangi bir teknoloji şoku nedeniyle, ABD’ye olan göçün ücret düzeyi üzerindeki etkisine ilişkin veriler, bu etkinin aynı olacağını söyleyecek kadar net değildir.

Göç veren ülkelerde göç ücret etkisine ilişkin karşılaştırılabilir sonuçlar veren ulusal düzeyli çalışmalar da mevcuttur. Bunlardan biri olan Mishra (2007), Meksika’da eğitilmiş ve deneyimli işgücü ile göç arasında pozitif yönlü bir korelasyon bulmuştur. Orta düzeyli yeteneğe sahip ve eğitilmiş düzeye yakın sayılabilecek yerli çalışanlar Meksika’nın göç vermesi ile oluşan ücret kazanımından en fazla yararlanan kesimdir. Aynı sonuçlara Aydemir ve Borjas (2007)’da ulaşmıştır. Yazarlar ayrıca Kanada, Meksika ve ABD’deki işgücü arzına bağlı ücret esnekliğinin kabaca benzer olduğunu tespit etmiştir. Üç ülkede de %10’luk göçten kaynaklanan bir işgücü arzı değişikliği, ücretlerde %4 ile %6 arasında bir değişime neden olmaktadır.

Fleisher (1963) 1947-1958 döneminde Porto Riko’dan ABD’ye olan göçün iki ülkedeki işsizlik oranını ve ücret düzeyi üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmaya göre iki ülke arasındaki işsizlik oranının korelasyon katsayısı oldukça yüksektir. Diğer bir deyişle Porto Riko’daki işsizlik oranının artmasıyla bu ülkeden ABD’ye göç miktarı artmaktadır. İki ülke arasındaki göçün nedeni işgücünün ABD’de üretimden elde ettiği ücret kazancıdır ancak göç iki ülke arasındaki ücret farklılığı üzerinde beklenildiği kadar etkili değildir. İki ülke arasındaki ücret farklılığı ve işsizlik oranı ile göç arasındaki ilişkiyi inceleyen Maldonado (1976) ise göçün bu değişkenler üzerindeki etkisinin oldukça yüksek değerlerde olduğunu belirtmiştir. 1947-1967 dönemini kapsayan analiz sonuçlarına göre Porto Riko’daki işsizlik düzeyi ABD’ye oranla arttığında bu ülkeden ABD’ye olan göç artmaktadır. Bu göç nedeniyle Porto Riko’daki ücret düzeyi ABD’ye oranla yükselmektedir.

Frisbie (1975) Meksika ile ABD arasındaki göçün nedenlerini araştırdığı çalışmada Meksika'dan ABD göç edilmesinin altı nedenini tespit etmiştir. Bunlar Meksika'daki tarımsal verimlilik, tarımsal ürünler ve tarımsal işgücü ücretleri aynı şekilde ABD'deki tarımsal verimlilik, tarımsal ürünler ve tarımsal işgücü ücretleridir. Bu değişkenlerden Meksika'daki tarımsal verimlilik ve ücret düzeyi göreceli olarak arttığında Meksika'dan ABD'ye olan göç azalmaktadır. ABD'deki ücret düzeyi göreceli olarak yükseldiğinde ise ABD Meksika'dan daha fazla göç almaktadır. Göç böylece iki ülke arasındaki ücret düzeyine dolaylı olarak etki etmektedir. Meksika ve ABD arasındaki göçlerin iki ülke ücret düzeyini birbirine yaklaştırıp yaklaştırmadığını araştıran Bean vd. (1990) bu amaçla Meksikalı 15-30 yaş arası nüfusu, ABD ve Meksika'daki işsizlik oranını, ABD ve Meksika'daki tarımsal olmayan ücreti değişken olarak analize dahil etmişlerdir. Analiz sonuçlarına göre ABD'deki ücret düzeyi göreceli olarak yükseldiğinde bu ülkeye olan aylık Meksikalı göçmen sayısında artış gözlenmektedir. ABD'deki işsizlik oranı göreceli olarak yükseldiğinde ise Meksika'dan yasal ve yasal olmayan göçler önemli ölçüde azalmaktadır. Bu sonuçlara göre iki ülke arasındaki ücret farklılığı göçler nedeniyle azalmaktadır.

Uluslararası göçün vasıflı ve vasıfsız işgücü piyasasında ücretler üzerindeki etkisini araştıran Oladi ve Beladi (2007) oluşturmuş oldukları makroekonomik eşitlik sayesinde elde ettikleri bulgulara göre faktör yoğunluğu ve ticari olmayan sektör üretimi değişkenleri, vasıflı veya vasıfsız işgücü ücretlerinin değişimi üzerindeki etkinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Uluslararası göç veren ülkenin sermaye yoğunluğuna bakmaksızın göç vasıflı veya vasıfsız işgücü ücretinin bu ülkelerde düşmesine neden olmaktadır. Bunun yanında ithalatçı durumundaki bir ülkede, eğer sermaye yoğunluğu yüksek ise, ülkenin vasıflı veya vasıfsız göç alması durumunda ücret düzeyi düşmektedir. Benzer bir yöntemle uluslararası göç ile ücret etkinliğini araştıran Shimada (2007), simetrik iki ülkeli makroekonomik model kullanmıştır. Modele para politikası uygulamasında piyasayla işbirliğine sahip bir ülke ile bu konuda işbirliği yapmayan bir diğer ülke dahil edilmiştir. Uluslararası göç, işbirliği yapan ülkedeki ücret düzeyi değişmelerine karşı daha duyarlıdır. Buna göre, uluslararası göç alan bir ülkede uygulanacak para politikasının başarılı olabilmesi için hükümetin piyasa oyuncularını ile işbirliği yapması gerekmektedir. Bu yöndeki bir sonuca Agiomirgianakis (1998) de ulaşmıştır.

Ruist ve Bigsten (2010), göç alan ve aynı zamanda iç göç yaşanan ülkelerde uluslararası sermaye hareketleri ile birlikte değişen uluslararası göçün ücret düzeyi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Kuzey ve Latin Amerika, Avrupa, Afrika ve Pasifik ülkelerinin ele alındığı çalışmaya göre sermaye girişi ve göç bu tür ülkelerde ücret düzeyinin %3-4 ile %1-1.3 arasında düşmesine neden olmaktadır. Yalnızca iç göç eden bireyler bu ücret düşüşünden kaçabilmektedirler. Dolayısıyla bu durumdan sadece iç göç eden yerli işgücü kazançlı çıkmaktadır. Yomogida ve Zhao (2009), üretimde yabancı kaynak kullanımı ve uluslararası göçlerin ücret dengesizliği üzerindeki etkisini araştırmıştır. Makroekonomik eşitliğin kullanıldığı çalışmada, göç ve yabancı kaynak kullanımının ücret dengesizliği üzerindeki etkisi, otarşi görülen ülkelerde kaynak bolluğu yaşanan ülkelere göre daha fazladır. Yabancı kaynak kullanımını tüm ülkelerde ücret düzeyini yükseltirken, işgücünü cezbeden ülkelere olan göç ücret dengesizliğinin artmasına neden olmaktadır. Göç aynı zamanda ücretlerin uluslararası boyutunu da genişletmektedir. Anderson (2001), ABD ve Kanada'nın da yer aldığı sekiz kalkınmış (İngiltere, Fransa, Almanya, Avustralya, Danimarka, İsveç) ülke ekonomisinde globalleşmenin ücret dengesizliği üzerindeki etkisi incelemiştir. Araştırma dönemi olarak 1870–1970 yıllarının tercih edildiği çalışmada, 1914 yılına kadar ABD ve Kanada'da, uluslararası göç ücret dengesizliği üzerinde önemli ölçüde etkilidir. Vasıflı yerli işgücü arzındaki artış, vasıflı işgücü gerektiren yeni endüstrilerdeki artış ve toplam talepteki dalgalanmalar gibi değişkenler göz önüne alındığında, uluslararası göç neredeyse tüm dönem boyunca ücret dengesizliği üzerinde etkili olmaktadır.

Küreselleşme ile uluslararası göç arasındaki ilişkiyi inceleyen Bordo vd. (2003) 1600–2000 yıllarını kapsayan geniş bir dönemi ele almıştır. Yazarın ulaştığı sonuçlara göre, özellikle ondokuzuncu yüzyılın sonuna doğru yenedünya ülkeleri işgücü göçünü engellemek için kısıtlayıcı tedbirlerini arttırmamış bunun sonucunda da bu ülkelerde reel ücretlerdeki artış oranı yavaşlamıştır. İkinci dünya savaşından önce ise gelir dağılımının bozulması ve ücretlerdeki hızlı artış Avrupa ülkeleri ve gelişmiş ülkelerin izlediği göçü serbestleştirme politikalarının daha da hızlanmasına neden olmuştur. Fakat 1970'lerden sonra, bu ülkelerde, işgücü göçüne olan talebin artması ile birlikte ücret düzeyi düşmeye ve gelir dağılımı bozulmaya başladı. Bu yüzden bazı ülkeler göçün önündeki engelleri arttırmanın yanı sıra var olan engelleri sıkılaştırmışlardır. Sonuç olarak küreselleşme ile birlikte göçlerin ücret düzeyi üzerindeki etkisi özellikle ikinci dünya savaşından sonra azalmıştır. 1970'lerden sonra da kapitalizmin gelişmesi ile liberalleşen dünya piyasaları nedeniyle bu etki azalması devam etmiştir.

Chaudhuri (2001) makroekonomik eşitlik yardımıyla uluslararası göçlerin ücret dengesizliği ve refah düzeyi üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmaya göre vasıflı beyin göçü alan gelişmiş ülkelerde vasıflı toplam çalışanların refah düzeyi artarken vasıfsız toplam çalışanların refah düzeyi azalmaktadır. Vasıflı veya vasıfsız göçün şehirlerdeki yerli istihdam oranını düşürdüğü bu ülkelerde, vasıflı ve vasıfsız işgücü ücreti arasındaki fark göçlerle birlikte artmaktadır. Diğer çalışmada Chaudhuri ve Banerjee (2008), gelişmekte olan ülkelerde vasıflı ve vasıfsız işgücü ücret dengesizliği ile uluslararası göç ilişkisini incelemiştir. Üç sektörün tanımlandığı çalışmada, vasıflı işgücü yüksek nitelikli sektörlerde çalışmakta ve yüksek ücret talep etmektedir. Diğer iki sektörde ise vasıfsız işgücü çalışmakta ve bunlar rekabetçi ücret almakta veya sendikali oldukları için ücretleri yüksek tutulmaktadır. Böyle bir durumda, uluslararası göç ve üretim faktörü hareketliliği gelişmekte olan ülkelerdeki ücret dengesizliğini arttırmaktadır.

Friedberg ve Hunt (1995) göç alan bir ülkede göçlerin ücret düzeyi, ekonomik kalkınma ve ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini incelemiştir. Benzer çalışmalarda elde edilen sonuçlara uyan biçimde, ABD ve ele alınan diğer ülkeler için, göç eden nüfusun yerli nüfusa oranı %10 iken ücret düzeyindeki düşüş %1 civarındadır. Bunun yanında göçle gelen işgücüne rakip olan yerli işgücünün göç nedeniyle zarar gördüğüne ilişkin anlamlı bir veri bulunmamaktadır. Göçlerin 1980'lerde ABD ekonomisindeki ücret dengesizliğinin dörtte birini oluşturduğunu kamutlayacak veriler elde edilirken, tüm dönemler için bu etkinin daha düşük olduğu düşünülmektedir. Chiquiar ve Hanson (2002) Meksika'dan ABD'ye yapılan göçün ücret düzeyi üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmasında Meksika'dan göç eden işgücü ile ülkesinde kalan işgücünün performansını da incelemiştir. Buna göre ABD'deki işgücünden daha düşük eğitilmiş Meksikalı göçmenler Meksika'da kalan işgücünden daha eğitilmiştir. ABD ve Meksika arasındaki ücret dengesizliğinin altında yatan temel unsurlardan biri iki ülke arasındaki bu eğitim farkıdır. Çünkü ABD'de ücret alan Meksikalı işgücü bu ücretle kendi ülkesindeki ücret dağılımının üst kısımlarında yer almaktadır. Bununla birlikte göç veren ülke olan Meksika'da bu nedenle ücret dengesizliğinin yükseldiğini gösteren herhangi bir veri bulunmamaktadır.

Portes ve Bach (1985), Küba ile ABD arasındaki göçün ABD'deki ücretler ve sektörler üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmaya göre, Kübalı göçmenler yüksek ücretle çalışılan sektörlerde eğitim düzeyleri yeterli olmadığı için ve diğer Kübalılar düşük ücretli sektörlerde çalıştığı için bu sektörlerle yönelmektedirler. Kübalı göçmenler Kübalı işveren ve çalışanların egemen olduğu sektörlerde daha düşük vasa, tecrübeye veya eğitime sahip olmalarına rağmen kolaylıkla iş bulmakta böylece etnik temele dayalı bir işgücü piyasasının oluşmasına neden olmaktadır. Bu piyasa diğer işgücü piyasalarından kendisini soyutlayarak ücret ve istihdam dengesini sağlamaktadır. Kübalı işgücü ve girişimcilerin yaygın olduğu Miami şehri üzerine araştırma yapan Portes ve Stepick (1993), Kübalıların bu şehirde etnik temele dayalı bir işgücü piyasası kurduklarını tespit etmiştir. Kübalı girişimcilerin düşük kaliteyle ürettiği kendi kültürlerine ait mal ve hizmetleri talep eden Kübalı yerleşimciler, Kübalı işverenler için işgücü arzının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Düşük ücretle çalışmayı etnik nedenlerle kabul ettikleri için bu çalışanlar Kübalı girişimcilerin diğer firmalara göre rekabet avantajı yakalamasına neden olmaktadır.

Neoklasik teoriyi takip etmelerine rağmen Hatton ve Williamsom (1994) dünya sistemleri teorisinin doğruluğunu anlamak için oluşturdukları hipotezleri test etmişlerdir. 11 Avrupa ülkesinin dahil edildiği analiz 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlangıç dönemini kapsamaktadır. Çalışmada yıllık uluslararası göç ile dört değişken arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu değişkenler her bir ülkedeki tarım sektöründe çalışan erkek işgücünün toplam işgücü içindeki payı, göç edenlerin ülkesindeki ve göç ettikleri ülkedeki reel ücret oranı, her bir ülkedeki yirmi yıl öncesine ait nüfus artış oranı ve daha önceden her bir ülkeye göç eden nüfusun göreceli oranıdır. Analiz sonuçlarına göre, Avrupa ülkeleri göç oranı açısından, her bir sıkıntılı dönemi takip eden bir iyileşme döneminin yaşandığı göç döngüsü yaşamaktadır. Bu döngünün yaşanmasına neden olan faktörler her bir ülke için farklıdır. Göç döngüsünün başlarında endüstrileşme göç eden nüfusun artmasına neden olurken, göç eden nüfusun çok artması nedeniyle göç alan ülkedeki göç nüfusu artmaktadır. Döngünün duraklama ve düşüş dönemlerinde ise endüstrileşme ve demografik unsurlar göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki ücret aralığının genişlemesine neden olmaktadır.

Walker vd. (1993) ABD'ye olan uluslararası göç ve iç göçün emek piyasası üzerindeki etkilerini incelemiştir. İnceleme dönemi 1975–1980 dönemini kapsamaktadır. Düşük ücretli bölgelerden gelenlerin çalıştırıldığı işlere mavi işler denilmekte ve işgücü piyasası da şehirlerdeki gibi düşük ücretli ve yüksek ücretli işgücü diye ikiye ayrılmaktadır. Bu verilere göre ABD'ye gelen beyaz göçmenler şehirlerdeki mavi işleri daha çok tercih etmekte ve düşük ücretle çalışmaya razı olmaktadır. Bu göçlerle birlikte şehirlerdeki nüfus hızla artarak yaratılan katma değer artmasına neden olmaktadır ve bu katma değer büyük bölümü mavi işlerde çalışan beyaz göçmenlere aittir. Katma değer artışına rağmen gözlemlenen dönemde göçlerin ücret dengesi üzerinde kalıcı bir etkisinin olduğuna dair bir veri bulunmamaktadır.

İngiltere'deki işsizlik ve göçe bağlı işsizlik korkusu ile uluslararası göç ilişkisini inceleyen Blanchflower ve Shadforth (2007), bu ülkedeki nüfus miktarının bazı dönemlerde azalırken bazı dönemlerde arttığını tespit etmiştir. Nüfustaki bu dalgalanma işgücü piyasasına etki ederek emek arzının da dalgalanmasına neden olmaktadır. Emek talebinin karşılanması amacıyla İngiltere doğu Avrupa ülkelerinden göç almaktadır. Göç edenlerin İngiltere'de çalışmak istedikleri süreye bakıldığında, bu işçilerin sadece %9'u İngiltere'de iki yıldan daha fazla çalışmaya gönüllü olduklarını ortaya koymuştur. Göçmenlerin geçici süreyle çalışmak istemelerine rağmen, yerli işçiler yabancı işgücününün işlerini ele geçirmesinden korktukları için ücret konusunda işverenlere fazla baskı yapamamaktadır. Bu nedenle ücretler üzerindeki aşağı yönlü baskı artmaktadır. Ücretlerin aşağı yönlü baskılanmasına rağmen İngiltere'deki işsizlik oranı yabancı göç korkusu nedeniyle artmamaktadır. Iregui (1999) uluslararası göçlerin önündeki sınırlandırmaların değiştirilmesi sonucu dünya genelinde elde edilen kazanımları incelemiştir. Makroekonomik eşitliğin kullanıldığı modelin önemli özelliklerinden biri işgücü piyasasını bölümlendirmesidir. Buna göre işgücü piyasası vasıflı ve vasıfsız olmak üzere ikiye ayrılmıştır. İşgücü piyasası vasıflı ve vasıfsız işçilerden meydana geldiğinde, vasıflı ve vasıfsız işgücünün göç etmesi ile sadece vasıflı işgücünün göç etmesi ele alınmıştır. Analiz sonuçlarına göre işgücü göçü önündeki kısıtlamaların varlığı nedeniyle ülkeler arasındaki ücret farklılığı artmaktadır. İşgücü göçü önündeki engellerin kaldırılması ise ülkeler arasındaki ücret farklılığının giderilmesine serbest ticaretten daha fazla katkı yapmaktadır. Göçün önündeki engellerin kaldırılması dünya GSYİH'nin %15 ile %67 arasında artmasına neden olmaktadır.

İşçilere verilen primler onların çalışma isteğini arttırdığı gibi o ülkenin göç almasına ve ücret piyasasının bundan etkilenmesine de neden olabilir. Clemens vd. (2008) bu yönde bir araştırma için ABD dahil 43 ülke ekonomisindeki primleri ve göç ilişkisini araştırmıştır. Araştırmaya dahil edilen değişkenler verilen prim miktarı, eğitim alınan ülke, eğitim süresi, iş tecrübesi, verimlilik, cinsiyet, yerel ve kırsal yerleşimdir. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre eğitim düzeyi 9 yıldan az vasıfsız 35 yaş civarındaki işgücünün satın alma gücü paritesine göre yıllık geliri gelişmekte olan ülkelerde ortalama 15.400 dolardır. Diğer bir ülkede bu ücretin artı gelir veya tasarruf iadesi gibi nedenlerle arttığını bilen bu işçiler, gelir düzeylerini arttırmak için göç kararı almaktadırlar. Diğer yandan, ücret farklılığının piyasalara yansıtıldığı 9 ülkeye göç eden bireylerin elde ettikleri ücret kazancı analiz tahmininde abartılmış olabilir. Çünkü ücreti arttırıcı ek gelirlerin verildiği ülkelere göç etmek isteyen işgücününün bu ülkelerdeki aynı işgücüne göre verimliliği sadece 1,5 puan fazladır. Verimlilik farkının düşük olması nedeniyle göç eden işgücününün elde etmeyi umduğu ek kazanç düşündüklerinden daha düşük olacaktır. Bu nedenle de göç alan ülkedeki ücret düzeyi göçlerden daha az etkilenmektedir.

Kar ve Beladi (2004) vasıflı işgücü dönüşümü diğer bir deyişle işgücününün vasıflı hale gelmesi ile uluslararası göç ilişkisinin gelişmekte olan ülkelere refah düzeyini nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla makroekonomik bir eşitlik oluşturmuştur. Heckscher-Ohlin-Samuelsan faktör eşitliği modelinden türetilen eşitlikte gelişmekte olan ekonomideki bir sektörün vasıflı işgücüsüyle üretim yaptığı varsayılmıştır. Diğer sektörler geleneksel mal ve hizmetleri üretmektedir. Böyle bir durumda ticari açıklık, ticaret birlikleri ile vasıflı ve vasıfsız işgücü göçününün ülkenin refah düzeyi üzerindeki etkisi görülmektedir. İşgücü dönüşümü ticari açıklık ile birlikte geleneksel mal fiyatlarının düşmesine neden olmaktadır ve ticaret miktarının artması ile ülkeye gelen göç miktarı birbirinin tamamlayıcısıdır. İşgücü dönüşümünün artması başarılı bir şekilde ücret düzeyini arttırarak göçün de artmasına neden olmaktadır. Artan vasıflı göç miktarı ile ülke refahı ticaret hacminin genişlemesiyle artarken, uzun dönemde, piyasadaki ücret düzeyi artma eğilimini kaybetmektedir.

Carrington vd. (1996), uluslararası göçün gittiği ülkede verimlilik ve ücret düzeyi üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmaya göre vasıfsız işgücü göçü, birlikte göç eden işgücününün aynı dönemdeki marjinal ürünününün azalmasına neden olmaktadır. Çünkü vasıflı işçilere oranla daha verimsiz çalışmaktadırlar. Bu nedenle tüm vasıfsız işçi ücretleri azalmaktadır. Diğer yandan vasıflı işgücü vasıfsız işgücü ile birlikte işgücü arzını oluşturmasına rağmen daha yüksek verimlilik nedeniyle daha yüksek ücretin keyfini çıkarmaktadır. Böylece kümülatif olarak göç eden işgücününün geliri artar ve artan gelir nedeniyle de ülkeye gelen göç miktarı artar. Ancak, göçle gelen işgücü içinde sadece vasıflı işçilere olan talep artmaktadır. Sonuç olarak göçle gelen işgücününün büyük bölümü vasıflı işçilerden oluşmakta ve vasıfsız işçi göçü giderek azalmaktadır. Ülke ekonomisinin işgücü talebi sabitken artan vasıflı işgücü göçü ücret düzeyini yükseltirken işgücü talebinin artışı bu ücret yükselişini önlemektedir.

Kondoh (2006) uluslararası göçün, refah etkisi nedeniyle, göç alan ülkedeki üretimden kaynaklanan çevre kirliliğinin artıp artmayacağını incelemiştir. Buna göre Çin'de nüfus Japonya'dakinden on kat fazladır ve reel işgücü ücretleri

Çin'de çok daha düşüktür. Çin'den Japonya'ya işgücü göçü yaşanması durumunda üretimden kaynaklanan çevre kirliliğinin yönü Çin'den Japonya'ya olacaktır. Japonya her ne kadar çevre kirliliğini azaltan teknolojiye sahip olsa da, yüksek reel ücretler Çinli işgücünün bu ülkeye daha fazla göç etmesi nedeniyle, Japonya'daki üretim hızla artacaktır. Bu üretim artışı dünya refahını sağlarken diğer yandan düşük ücretli ülkenin üretimden kaynaklanan çevre kirliliğini yüksek ücretli ülkeye ihraç etmesine neden olacak böylece dünya üretimden kaynaklanan çevre kirliliği de artacaktır. Uzun vadede göç nedeniyle Japonya'daki üretim ve çevre kirliliği artarken reel ücret düzeyi Çin seviyesine yaklaşacaktır. Sonuçta göçle artan dünya refahı beraberinde daha fazla kirlenmiş bir çevre getirecektir. Diğer bir çalışmada Kondoh ve Yabuuchi (2011) çevre kirliliğinden alınan vergilerdeki artış, sabit üretim ücretlerindeki yükseliş ve göçle gelen işgücü artışının rekabetçi ücret düzeyi, istihdam ve çevre üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmaya göre çevre kirliliği vergisi arttığında ve şehirlerdeki ücret düzeyi arttığında işsizlik oranı artmaktadır. Bununla birlikte göçle gelen işgücündeki artış rekabetçi ücret düzeyinin yükselmesine neden olarak işsizlik oranının artmasına sebebiyet vermektedir.

Sonuç

Uluslararası göç ekonomik sebepleri ve sonuçları açısından araştırmacılarca incelemeye değer görülmüş konulardan biridir. Bu çalışmada uluslararası göçlerin işgücü piyasasındaki ücret düzeyine olan etkisi incelenmiştir. Neoklasik teori göç ve ücret dengesini ele alan ilk teorilerden biridir ve bilimsel açıdan en çok rağbet gören yaklaşımlar arasındadır. Uluslararası göçlerin göç veren ve alan ülkelerdeki ücret farklılığını gidereceğini savunan neoklasik görüş ampirik çalışmalarla da kanıtlanmaya çalışılmıştır. Emek göçünün yeni ekonomi teorisi, neoklasik varsayımına göçün sadece ülkeler arasındaki ücret farklılığından kaynaklanmadığı teziyle karşı çıkmaktadır. Bu görüşe göre, aile de bir işgücü topluluğudur ve ailesel nedenler de göçü belirlemektedir. Yine neoklasik yaklaşımı eleştiren Keynesyen yaklaşıma göre, sadece reel ücretler değil ülkeler arasındaki nominal ücret farklılıkları da göçün nedenleri arasındadır. İkili işgücü piyasası teorisi ise neoklasik yaklaşımı kabul ederek, gelişmiş toplumların düşük ücretli işleri yaptırmak için göç almaya razı olduklarını belirterek bu görüşe katkı yapmaktadır. Diğer yaklaşımlardan farklı olarak, dünya sistemleri teorisine göre, uluslararası göç kapitalist kalkınmanın neden olduğu yağmalama ve bozulmanın önlenemez bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Literatürde bu yaklaşımlardan daha çok neoklasik teori araştırmalara konu olmuştur ve bu araştırmalarda kullanılan ülke genelde ABD'dir. Yapılan araştırmalara göre uluslararası göç ülkelerdeki işgücü piyasasını etkileyerek ücret düzeyinin değişmesine neden olmakta ve böylece ülkelerin refah düzeyini etkilemektedir. Buna göre, göç veren ülkelerde işsizlik oranı düşerken, göç nedeniyle işgücü piyasasında oluşan ücret düzeyi yükselme eğilimindedir. Bu ücret yükselişi ise göç etmeyen vasıfsız işgücü lehinedir. Göç alan ülkelerde ise vasıflı işgücü göçünün etkisiyle GSYİH artarken, bunun karşılığında üretim artışından kaynaklanan çevre kirliliği de artma eğilimindedir. Reel ücret artışının yavaşladığı bu ülkelerde göç refah düzeyini arttırmakta ve yerli işgücü işsizliğinin yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

KAYNAKÇA

Agiomirgianakis, G. M. (1998), "Monetary Policy Games and International Migration of Labor in Interdependent Economies", *Journal of Macroeconomics*, Sayı: 20, ss. 243-266.

Anderson, Edward (2001), "Globalisation and wage inequalities", *European Review of Economic History*, Sayı: 5, ss. 91-118.

Aydemir, Abdurrahman and George J. Borjas (2007), "A Comparative Analysis of the Labor Market Impact of International Migration: Canada, Mexico, and the US", *National Bureau of Economic Research Working Papers*, No: 12327, ss. 1-56.

Basu, Bharati (2004), "Efficiency wages, agglomeration, and a developing dual economy", *The Annals of Regional Science* (38), ss. 607-625.

Bean, Frank D., Thomas J. Espenshade, Michael J. White, Robert F. Dymowski (1990), *Post-IRCA changes in the volume and composition of undocumented migration to the United States: An assessment based on apprehensions data*, The Urban Institute Press, Washington.

Bhagwati, Jagdish N., Arvind Panagariya, T. N. Srinivasan (1998), *Lectures on International Trade*, 2. Baskı, MIT Pres, Londra.

- Blanchflower, David G. and Chris Shadforth (2007), “Fear, Unemployment and Migration”, National Bureau of Economic Research Working Paper Series, No: 13506, ss. 1-52.
- Bordo, Michael D., Alan M. Taylor, Jeffrey G. Williamson (2003), “International Migration and the Integration of Labor Markets”, Institute for the Study of Labor Discussion Papers, No: 559.
- Borjas, George J. (2003), “The Labor Demand Curve Is Downward Sloping: Reexamining the Impact of Immigration on the Labor Market”, Quarterly Journal of Economics, Sayı: 118, ss. 1335-1374.
- Card, David (2005), “Is the new immigration really so bad?”, The Economic Journal, Sayı: 15, ss. 300-323.
- Carrington, William J., Enrica Detragiache, Tara Vishwanath (1996), “Migration with Endogenous Moving Costs,” American Economic Review, Sayı: 86, ss. 909-930.
- Castells, Manuel (1989), The Informational City: Information Technology, Economic Restructuring and the Urban-Regional Process, Basil Blackwell, Oxford.
- Chandra, Amitabh. (2000). "Labor-Market Dropouts and the Racial Wage Gap: 1940-1990." American Economic Review, Sayı: 90(2), ss. 333-338.
- Chaudhuri, Sarbajit (2001), “International Migration and Unskilled Labour, Welfare and Skilled-Unskilled Wage Inequality: A Simple Model”, EconWPA International Trade Series, No: 0511007.
- Chaudhuri, Sarbajit and Dibyendu Banerjee (2008), “Fair Wage Hypothesis, International Factor Mobility and Skilled-Unskilled Wage Inequality in a Developing Economy”, Munich Personal RePEc Archive Working Paper, No:9303, ss. 1-18.
- Chiquiar, Daniel v and Gordon H. Hanson (2002), “International Migration, Self-Selection, and the Distribution of Wages: Evidence from Mexico and the United States”, Journal of Political Economy, Sayı: 113, ss. 239-281.
- Clemens, Michael, Claudio E. Montenegro, Lant Pritchett (2008), “The Place Premium: Wage Differences for Identical Workers across the U.S. Border”, Center for Global Development Working Paper, No: 148, ss. 1-69.
- Fleisher, Belton M. (1963), “Some economic aspects of Puerto Rican migration to the United States”, Review of Economic and Statistics, Sayı: 45, ss. 2245-2253.
- Friedberg, Rachel M. and Jennifer Hunt (1995), “The Impact of Immigrants on Host Country Wages, Employment and Growth”, The Journal of Economic Perspectives, Sayı: 9(2), ss. 23-44.
- Frisbie, W. Parker (1975), “Illegal migration from Mexico to the United States: A longitudinal analysis”, International Migration Review, Sayı: 9, ss. 3-13.
- Gerschenkron, A. (1962), Economic Backwardness in Historical Perspective, Harvard University Press, Massachusetts.
- Hatton, Timothy J. and Jeffrey G. Williamson (1994), “White drove the mass migrations from Europe in the late nineteenth century?”, Population and Development Review, Sayı: 20(3), ss. 533-559.
- Iregui, Ana Maria (1999), “Efficiency Gains From the Elimination of Global Restrictions on Labour Mobility: An Analysis Using a Multiregional CGE Model”, World Institute for Development Economic Research Working Paper Series, No: 27, ss. 1-42.
- Iregui, Ana Maria (2005), “Efficiency gains from the elimination of global restrictions on labour mobility”, in Borjas, G. and J. Crisp (Eds.), Poverty, International Migration and Asylum, Palgrave, London.

IOM (2011), *World Migration Report 2011*, IOM Publications.

Jennissen, Roel (2005), *Macro-Economic Determinants of International Migration in Europe*, Purdue University Press, USA.

Kar, Saibal and Hamid Beladi (2004), "Skill formation and international migration: welfare perspective of developing countries", *Japan and the World Economy*, Sayı: 16, ss. 35–54.

Katz, E. and Oded Stark (1986), "Labor migration and risk aversion in less developed countries", *Journal of Labor Economics*, Sayı: 4, ss. 131-149.

Kondoh, K. (2006), "Trans-boundary Pollution and International Migration," *Review of International Economics*, Sayı: 14, ss. 248–260.

Kondoh, Kenji and Shigemi Yabuuchi (2011), "Unemployment, Environmental Policy, and International Migration", *Institute of Economics, Chukyo University, Discussion Paper*, No:1002, ss. 1-25.

Lauby, Jennifer and Oded Stark (1988), "Individual migration as a family strategy: Young women in the Philippines", *Population Studies*, Sayı: 42, ss. 473-486.

Lewis, W. Arthur (1954), "Economic development with unlimited supplies of labor", *The Manchester School of Economic and Social Studies*, Sayı: 22, ss. 139-191.

Maldonado, Rita (1976), "Why Puerto Ricans migrated to the United States in 1947-73", *Monthly Labor Review*, Sayı: 99(9), ss. 7-18.

Massey Douglas S. (1989), "International migration and economic development in comparative perspective", *Population and Development Review*, Sayı: 14, ss. 383-414.

Massey, Douglas S., Joaquin Arango, Graeme Hugo, Ali Kouaouci, Adela Pellegrino, J. Edward Taylor (1993), "Theories of International Migration: A Review And Appraisal", *Population Council*, Sayı: 19, ss. 431-466.

Mishra, Prachi (2007), "Emigration and Wages in Source Countries: Evidence from Mexico", *Journal of Development Economics*, Sayı: 82(1), ss. 180-199.

OECD (2011), *International Migration Outlook 2011*, OECD Publications.

Oladi, Reza and Hamid Beladi (2007), "International Migration and Real Wages", *Economics Bulletin*, Sayı: 6(30), ss. 1-8.

Öberg, Sture (1995), "Theories on Interregional Migration: An Overview", *International Institute for Applied Systems Analysis Working Paper*, Sayı: 95(47), ss. 1-23.

Papademetriou, D. G. and P. L. Martin (1991), *The Unsettled Relationship: Labor Migration and Economic Development*, Greenwood Press, New York.

Piore, Michael J. (1979), *Birds of Passage: Migrant Labor in Industrial Societies*, Cambridge University Press, Cambridge.

Portes, Alejandro and John Walton (1981), *Labor, Class, and the International System*, Academic Press, New York.

Portes, Alejandro and Robert L. Bach (1985), *Latin Journey: Cuban and Mexican Immigrants in the United States*, University of California Press, Los Angeles.

Portes, Alejandro and Alex Stepick. (1993), *City on the Edge: The Transformation of Miami*, University of California Press, Berkeley.

Ruist, Joakim and Arne Bigsten (2010), “Wage Effects of Labor Migration with International Capital Mobility”, University of Gothenburg Working Paper in Economics, Sayı: 464, ss. 1-29.

Shimada, Akira (2007), “International Migration of Labor, Efficiency Wages, and Monetary Policies”, Journal of Economic Integration, Sayı: 22(1), ss. 50-68.

Stark , Oded (1984), “Migration decision making: A review article”, Journal of Development Economics, Sayı: 14, ss. 251-259.

Stark, Oded and D. Levhari (1982), “On migration and risk in LDCs”, Economic Development and Cultural Change, Sayı: 31, ss. 191-196.

Stark, Oded and David E. Bloom (1985), “The new economics of labor migration”, American Economic Review, Sayı: 75, ss. 173-178.

Taylor, J. Edward, Joaquin Arango, Graeme Hugo, Ali Kouaouci, Douglas S. Massey, Adela Pellegrino (1996), “International migration and national development”, Population Index, Sayı: 62, ss. 181-212.

Thum, Marcel (2004), “Controlling Migration in an Open Labor Market”, Public Choice, Sayı: 119, ss. 425-443.

Walker, Robert, Mark Ellis, Richard Barff (1993), "Linked migration systems: Immigration and internal labor flows in the United States," Economic Geography, Sayı: 69, ss. 234-248.

Wallerstein, Immanuel (1974), The Modern World System , Capitalist Agriculture and the Origins of the European World Economy in the Sixteenth Century, Academic Pres, New York.

Weiner, Myron (1996), “Ethics, National Sovereignty and the Control of Immigration”, International Migration Review, Sayı: 30(1), ss. 171-197.

Yomogida, Morihiro and Laixun Zhao (2009), “Two-Way Outsourcing, International Migration, and Wage Inequality”, Southern Economic Journal, Sayı: 77(1), ss. 161-180.

